

PROGRAM ZWALCZANIA WŚCIEKLIZNY (RABIES)

1. Identyfikacja programu

Państwo członkowskie: Rzeczpospolita Polska

Choroba: Wścieklizna (Rabies)

Wniosek o współfinansowanie wspólnotowe na rok 2010

Nr referencyjny niniejszego dokumentu: GIWz.400/W-4/09

Kontakt: Paweł Makowski , +48 22 623 24 79 pawel.makowski@wetgiw.gov.pl

Data wysłania do Komisji: 30 kwietnia 2009

2. Dane historyczne dotyczące sytuacji epizootycznej w zakresie wścieklizny

W okresie międzywojennym i w pierwszych latach po II wojnie światowej, głównym nosicielem wścieklizny na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej były psy. Wprowadzenie w 1949 r. obowiązkowego szczepienia psów przeciwko wściekliźnie, pozwoliło na opanowanie problemu występowania choroby w Polsce. Liczba przypadków wścieklizny wśród zwierząt obniżyła się z ponad 3600 w 1946 r. do 73 przypadków w 1956 r. Problem wścieklizny ponownie pojawił się, kiedy zaczęto rejestrować coraz więcej przypadków tej choroby w środowisku zwierząt wolno żyjących. W latach 1946 – 1956 zgłaszano rocznie od 1 do 6 przypadków wścieklizny wśród zwierząt dzikich. W 1956 i 1957 r. nie zanotowano żadnego przypadku wścieklizny u zwierząt dzikich. W latach następnych zauważalny był wzrost zachorowań wśród zwierząt dzikich, a w szczególności u lisów. Pod koniec lat siedemdziesiątych zachorowania u zwierząt dzikich przekraczały liczbę zachorowań u zwierząt domowych.

W 1990 r. w Rzeczypospolitej Polskiej stwierdzono 2045 przypadków wścieklizny, w tym 1668 przypadków wśród zwierząt dzikich (1374 przypadki u lisów). Najwięcej przypadków wścieklizny zanotowano w woj. poznańskim (157), opolskim (139), koszalińskim (133), szczecińskim (130), bydgoskim (123), słupskim (103). Nie notowano ich w woj. bielsko podlaskim, a pojedyncze przypadki odnotowano w woj. lubelskim, łomżyńskim, łódzkim, przemyskim.

W 1991 r. stwierdzono 2287 przypadków wścieklizny, w tym 1864 u zwierząt dzikich, z czego 1513 przypadków u lisów. Wścieklizny nie odnotowano w woj.

lubelskim, a pojedyncze przypadki wystąpiły w woj. przemyskim, łódzkim, łomżyńskim, krośnieńskim.

W 1992 r. stwierdzono 3084 przypadki wścieklizny, w tym u zwierząt dzikich 2549, z czego 2079 u lisów.

Z uwagi na rozprzestrzenianie się wścieklizny, w 1993 r. rozpoczęto akcję doustnych szczepień lisów wolno żyjących przeciwko wściekliźnie.

W 1993 r. stwierdzono 2648 przypadków wścieklizny u zwierząt, w tym 2166 u zwierząt dzikich, z czego 1803 u lisów.

W 1994 r. stwierdzono 2238 przypadków wścieklizny u zwierząt, w tym u zwierząt dzikich 1788, z czego 1506 u lisów.

W 1995 r. stwierdzono 1973 przypadki u zwierząt, w tym 1528 u zwierząt dzikich, z czego 1280 u lisów.

W 1996 r. stwierdzono 2527 przypadków u zwierząt, w tym 2064 u zwierząt dzikich, z czego 1779 u lisów.

W 1997 r. stwierdzono 1494 przypadki u zwierząt, w tym 1239 u zwierząt dzikich, z czego 1091 u lisów.

Efektom nieustającego przeprowadzania szczepień w zachodniej części Polski był spadek ilości przypadków wścieklizny, a zwłaszcza bardziej zadawalający fakt braku jej występowania od dłuższego czasu w województwach: zachodniopomorskim, lubuskim i dolnośląskim.

W 1998 r. stwierdzono 1329 przypadków u zwierząt, w tym 1120 u zwierząt dzikich, z czego 927 u lisów.

W 1999 r. stwierdzono 1148 przypadków u zwierząt, w tym 721 u lisów .

W 2000 r. stwierdzono 2224 przypadki u zwierząt, w tym u lisów 1583, a w 2001 r. stwierdzono 2964 przypadki u zwierząt, w tym u lisów 2224.

W trakcie przeprowadzanych akcji szczepień zaobserwowano „przemieszczanie się” wścieklizny na obszary wschodniej Polski, czyli obszary nie objęte do tej pory szczepieniami oraz występowanie pojedynczych przypadków wścieklizny na terenach przygranicznych z Republiką Czeską.

W 2002 r. liczba przypadków wścieklizny u zwierząt na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej wyniosła 1119, z czego 1038 przypadków zanotowano u zwierząt dzikich, w tym 884 u lisów. W ciągu roku 2002 największą liczbę przypadków wścieklizny zanotowano w województwie wielkopolskim – 339 przypadków, jednak, jak wykazują dane za lata 2003-2007, liczba przypadków wścieklizny na terytorium kraju uległa znacznemu zmniejszeniu (załączniki nr 1- 6 do programu).

Obecnie największym problemem związanym z występowaniem wścieklizny jest granica północno-wschodnia i wschodnia Rzeczypospolitej Polskiej, gdzie zauważono „przechodzenie” wścieklizny z terenów Ukrainy oraz Federacji Rosyjskiej (Obwód kaliningradzki).

W związku z tak gwałtownie narastającym problemem wścieklizny wśród zwierząt dzikich, na przełomie 1991/1992 r. opracowano założenia do programu zwalczania wścieklizny w Rzeczypospolitej Polskiej.

W pierwszym etapie wykładanie szczepionki miało objąć teren w pasie przygranicznym z Niemcami (Szczecin, Gorzów Wlkp., Zielona Góra, Jelenia Góra, Wałbrzych, Legnica, Opole, Wrocław, Poznań, Piła, Leszno, Koszalin), gdzie wścieklizna u lisów wystąpiła endemicznie i stwierdzano najczęściej przypadki tej choroby. Zaproponowano wykładanie szczepionki 2 razy w roku - wiosną i jesienią - po 16 dawek (przynęt) na km². Wykładanie szczepionki miało być przeprowadzane ręcznie. Stopniowo akcja miała być rozszerzana o kolejne województwa w kierunku wschodnim. Wraz z wykładaniem szczepionki miała być prowadzona kontrola szczepień określająca wskaźnik przyjęcia szczepionki przez lisy oraz wskaźnik nabytej odporności.

Jednak w 1992 r. zmieniono sposób rozrzucania szczepionki z ręcznego na wyrzucanie z samolotów, a liczbę województw objętych szczepieniem zmieniono z 12 do 6. Zrezygnowano z następujących województw: opolskiego, wrocławskiego, leszczyńskiego, pilskiego, poznańskiego, koszalińskiego. Ostatecznie Rzeczpospolita Polska rozpoczęła program szczepień lisów przeciwko wściekliznie w 1993 r.

W 1994 r. obszar szczepień został powiększony o 6 województw (koszalińskie, śląskie, pilskie, katowickie, bielsko-bialskie, skierniewickie).

W 1995 r. obszar szczepień został powiększony o 10 województw (gdańskie, bydgoskie, konińskie, leszczyńskie, poznańskie, kaliskie, wrocławskie, opolskie, częstochowskie, warszawskie).

W 1996 r. obszar szczepień został powiększony o 4 województwa (krośnieńskie, nowosądeckie, elbląskie, piotrkowskie).

W 1997 r. obszar szczepień został powiększony o 1 województwo (krakowskie).

W 1998 r. obszar szczepień został powiększony o 5 województw (tarnowskie, sieradzkie, radomskie, łódzkie, lubelskie -1 gmina).

W 1999 r. zmieniony został podział administracyjny kraju z 49 województw na 16 województw i wówczas szczepieniami objęto całkowicie województwa: dolnośląskie, lubuskie, zachodniopomorskie, wielkopolskie, śląskie, pomorskie, opolskie, małopolskie, natomiast częściowo woj.: kujawsko-pomorskie, lubelskie, łódzkie, warmińsko-mazurskie, mazowieckie, podkarpackie. Natomiast w woj. podlaskim i świętokrzyskim nie prowadzono szczepień.

W 2000 r. obszar szczepień nie uległ zmianie. W wyniku gwałtownego wzrostu zachorowań zwierząt na wściekliznę na terenach, gdzie nie prowadzono szczepień lisów przeciwko wściekliznie oraz na granicy „obszaru szczepionego” z „obszarem nieszczepionym” w 2001 r. wprowadzono zmodernizowany program szczepień lisów wolno żyjących przeciwko wściekliznie, w którym zrezygnowano w akcji wiosennej, ze szczepień na terenie zachodniej Polski, gdzie od dłuższego czasu nie odnotowywano przypadków wścieklizny u zwierząt. Obszar objęty szczepieniami to:

- 1) powiat wałecki w woj. zachodniopomorskim;
- 2) powiat dzierzoniowski, ząbkowicki i kłodzki w woj. dolnośląskim;
- 3) woj. pomorskie, z wyjątkiem powiatów: słupskiego, lęborskiego i bytowskiego;
- 4) woj. warmińsko-mazurskie, kujawsko-pomorskie, wielkopolskie, małopolskie, opolskie, śląskie, łódzkie, świętokrzyskie;
- 5) powiaty: warszawski zachodni, gostyński, sochaczewski, żyrardowski, grodziski, pruszkowski, piaseczyński, grójecki, białobrzegi, przysucki, radomski, szydłowiecki, zwoleński, lipski, kozienicki, sierpecki, płoński, nowodworski, ciechanowski, mławski, żuromiński, przasnyski, ostrołęcki, makowski, legionowski i pułtuski w woj. mazowieckim;

- 6) gmina Janowiec i część gminy Puławy w woj. lubelskim;
- 7) powiaty: bieszczadzki, brzozowski, dębicki, jasielski, kolbuszowski, krośnieński, łańcucki, mielecki, ropczycki, rzeszowski, sanocki, strzyżowski i tarnobrzeski w całości oraz powiat jarosławski, leżajski, niżański, przemyski, przeworski i stalowowolski w części na południe od linii rzeki San w woj. podkarpackim.

Natomiast w akcji jesiennej 2001 r. szczepieniami objęto większość terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, poza województwem podlaskim, częścią województw lubelskiego i podkarpackiego.

Od 2002 r. akcja szczepień obejmuje całe terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Wyniki badań monitoringowych akcji szczepień

Akcje szczepień	Obecność TC (%)	RFFIT (%)	Różnicowanie szczepów wirusa
jesień 1998 r.	67.7	68.0	0
wiosna 1999 r.	64.3	66.7	0
jesień 1999 r.	64.4	82.9	0
wiosna 2000 r.	55.3	75.3	0
jesień 2000 r.	64.4	81.7	0
wiosna i jesień 2001 r.	52.4	62.1	0
wiosna i jesień 2002 r.	66.7	72.9	0
wiosna i jesień 2003 r.	78.4	92.6	0
wiosna i jesień 2004 r.	82.5	94.0	0
wiosna i jesień 2005 r.	85,56	83,6	0
wiosna i jesień 2006 r.	87.17	82,12	43
wiosna i jesień 2007 r.	83,17	80,21	42
wiosna i jesień 2008 r.*	81,16	80,12	19

* na podstawie wstępnych wyników badań

3. Opis przedłożonego programu:

Zgodnie z ustawą z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt (Dz. U. z 2008 r. Nr 213, poz. 1342), wścieklizna należy do chorób zakaźnych zwierząt podlegających obowiązkowi

zgłaszania i zwalczania na terenie Rzeczypospolitej Polskiej (załącznik nr 2 do ustawy).

Lisy wolno żyjące na obszarach określonych przez ministra właściwego do spraw rolnictwa, zgodnie z art. 56 tej ustawy, podlegają obowiązkowemu szczepieniu ochronnemu przeciwko wścieklicznie.

Na podstawie rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 2 czerwca 2004 r. w sprawie szczegółowych warunków i sposobu przeprowadzania ochronnych szczepień lisów wolno żyjących przeciwko wścieklicznie (Dz. U. Nr 142, poz. 1509), szczepienia ochronne lisów wolno żyjących przeprowadza wojewódzki lekarz weterynarii. Zgodnie z ww. rozporządzeniem szczepionka jest rozrzucana z samolotu lub wykładana ręcznie dwa razy w roku kalendarzowym na obszarach lasów oraz we wszystkich miejscach bytowania lisów wolno żyjących. Szczepionka może być podana raz w roku, jeżeli na terenie województwa i na terenach województw graniczących z tym województwem nie stwierdzono przypadków wystąpienia wścieklicziny w okresie dwóch kolejnych lat. Natomiast, szczepień ochronnych nie przeprowadza się, jeżeli na terenie województwa i na terenach województw graniczących z tym województwem nie stwierdzono wścieklicziny w okresie trzech kolejnych lat.

Liczba dawek szczepionki zależy od stopnia zalesienia i ukształtowania terenu, populacji zwierząt dzikich oraz przyjętego sposobu podania szczepionki, ale nie powinna być mniejsza niż 20 dawek na 1 km² powierzchni.

Badania monitoringowe (RFFIT, TC), wykonywane w celu określenia efektywności doustnych szczepień lisów wolno żyjących przeciwko wścieklicznie, przeprowadza się na podstawie rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 17 grudnia 2004 r. w sprawie określenia jednostek chorobowych, sposobu prowadzenia kontroli oraz zakresu badań kontrolnych zakażeń zwierząt (Dz. U. Nr 282, poz. 2813, z późn. zm.). Zgodnie z tym rozporządzeniem, w celu kontroli wścieklicziny pobiera się do badań tkankę mózgową, surowicę i żuchwę od 8 lisów odstrzelonych na każdym 100 km² obszaru, na którym lisy wolno żyjące zostały objęte szczepieniem ochronnym przeciwko wścieklicznie. Natomiast, w celu izolacji i określenia szczepu wirusa wścieklicziny do badań przesyła się tkankę mózgową lisów wolno żyjących, u których w badaniu laboratoryjnym potwierdzono wścieklicznę.

Zgodnie z § 2 ust. 1 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 2 czerwca 2004 r. w sprawie szczegółowych warunków i sposobu przeprowadzania ochronnych szczepień lisów wolno żyjących przeciwko wściekliźnie, szczepienia ochronne lisów wolno żyjących przeprowadzają wojewódzcy lekarze weterynarii. Rutynowa diagnostyka wścieklizny jest przeprowadzona przez 16 zakładów higieny weterynaryjnej (ZHW), tzn.: we Wrocławiu, w Bydgoszczy, w Lublinie, w Gorzowie Wlkp., w Łodzi, w Krakowie, w Warszawie, w Opolu, w Krośnie, w Białymstoku, w Gdańsku, w Katowicach, w Kielcach, w Olsztynie, w Poznaniu i w Szczecinie oraz w Krajowym Laboratorium Referencyjnym Państwowego Instytutu Weterynaryjnego – Państwowego Instytutu Badawczego (PIW-PIB) w Puławach, przy użyciu następujących rodzajów badań:

- immunofluorescencja odcisków mózgowych z monowalentnym koniugatem antynukleokapsydowym;
- izolacja wirusa na myszach;
- izolacja wirusa na kulturach komórkowych neuroblastomy;
- genotypizacja izolatów wirusa wścieklizny (tylko w Krajowym Laboratorium Referencyjnym);
- serologicznych – test seroneutralizacji - (rapid fluorescent focus inhibition test – RFFIT).

Natomiast badania monitoringowe w celu sprawdzenia skuteczności szczepienia lisów wolno żyjących wykonują 3 ZHW w Bydgoszczy, Ostrołęce i Opolu) przy zastosowaniu:

- immunofluorescencji odcisków mózgowych – badanie w kierunku wścieklizny;
- szlifów kostnych żuchwy – badania na obecność markera (TC – tetracyklin);
- testu seroneutralizacji (rapid fluorescent focus inhibition test – RFFIT)– określenie miana przeciwciał wirusa wścieklizny w surowicy (skrzep z serca lub płyn z klatki piersiowej);
- zbierania i analizowania danych epidemiologicznych na temat zdiagnozowanych przypadków wścieklizny na obszarze objętym szczepieniem.

4. Środki przewidziane w przedłożonym programie

4.1. Skrócony opis środków przewidzianych w programie

Pierwszy rok: 2010

- kontrola
- badania
- szczepienia
- monitorowanie

Ostatni rok: 2010

- zwalczanie
- badania

4.2. Organizacja, nadzór i rola wszystkich zainteresowanych stron biorących udział w programie

Zgodnie z art. 57 ust. 8 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt Główny Lekarz Weterynarii nadzoruje realizację programu zwalczania chorób zakaźnych zwierząt, a w przypadku programu współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej, informuje Komisję Europejską o postępach w jego realizacji zgodnie z przepisami obowiązującymi w Unii Europejskiej.

Organem odpowiedzialnym za nadzór i koordynację działań zapewniających realizację programu monitoringu i zwalczania wścieklizny jest na poziomie krajowym, Główny Lekarz Weterynarii.

Odpowiedzialność terenowych organów Inspekcji Weterynaryjnej za realizację programów została określona w ustawie z dnia 29 stycznia 2004 r. o Inspekcji Weterynaryjnej (Dz. U. z 2007 r. Nr 121, poz. 842 z późn. zm.) oraz w ustawie z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt.

Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 21 października 2004 r. w sprawie wykazu laboratoriów referencyjnych właściwych dla poszczególnych rodzajów i kierunków badań (Dz. U. Nr 251, poz. 2513), wyznaczyło jako Krajowe Laboratorium Referencyjne dla wścieklizny Zakład Wirusologii PIW-PIB w Puławach.

Zgodnie z § 2 ust. 1 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 2 czerwca 2004 r. w sprawie szczegółowych warunków i sposobu przeprowadzania ochronnych szczepień lisów wolno żyjących przeciwko wściekliźnie, szczepienia ochronne lisów wolno żyjących przeprowadzają wojewódzcy lekarze weterynarii. Rutynowa diagnostyka wścieklizny jest przeprowadzana przez 16 zakładów higieny weterynaryjnej (ZHW), tzn.: we Wrocławiu, w Bydgoszczy, w Lublinie, w Gorzowie

Wlkp., w Łodzi, w Krakowie, w Warszawie, w Opolu, w Krośnie, w Białymstoku, w Gdańsku, w Katowicach, w Kielcach, w Olsztynie, w Poznaniu i w Szczecinie oraz w Krajowym Laboratorium Referencyjnym Państwowego Instytutu Weterynaryjnego – Państwowego Instytutu Badawczego (PIW-PIB) w Puławach, przy użyciu następujących rodzajów badań:

- immunofluorescencja odcisków mózgowych z monowalentnym koniugatem antynukleokapsydowym;
- izolacja wirusa na myszach;
- izolacja wirusa na kulturach komórkowych neuroblastomy;
- genotypizacja izolatów wirusa wścieklizny (tylko w Krajowym Laboratorium Referencyjnym);
- serologicznych – test seroneutralizacji - (rapid fluorescent focus inhibition test – RFFIT).

Natomiast badania monitoringowe w celu sprawdzenia skuteczności szczepienia lisów wolno żyjących wykonują 3 ZHW w Bydgoszczy, Ostrołęce i Opolu) przy zastosowaniu:

- immunofluorescencji odcisków mózgowych – badanie w kierunku wścieklizny;
- szlifów kostnych żuchwy – badania na obecność markera (TC – tetracyklin);
- testu seroneutralizacji (rapid fluorescent focus inhibition test – RFFIT)– określenie miana przeciwciał wirusa wścieklizny w surowicy (skrzep z serca lub płyn z klatki piersiowej);
- zbierania i analizowania danych epidemiologicznych na temat zdiagnozowanych przypadków wścieklizny na obszarze objętym szczepieniem.

4.3. Opis i określenie obszarów geograficznych i administracyjnych, na których program ma być wdrożony

Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej

Województwo	Całkowita powierzchnia województwa - km ²	Powierzchnia objęta doustnym szczepieniem lisów wolno żyjących przeciwko wściekliznie - km ²
dolnośląskie	19 948,00	15 958,00
kujawsko -pomorskie	17 970,00	16 533,40
lubelskie	25 115,00	22 604,00
lubuskie	13 988,00	13 054,00
łódzkie	18 219,00	16 970,00
małopolskie	15 152,00	15 145,00
mazowieckie	35 579,00	32 717,00
opolskie	9 412,00	8 000,00
podkarpackie	17 926,00	16 133,00
podlaskie	20 180,00	18 162,00
pomorskie	18 293,00	18 293,00
śląskie	12 294,00	10 130,50
świętokrzyskie	11 672,00	10 500,00
warmińsko-mazurskie	24 203,00	21483,00
wielkopolskie	29 825,60	25 359,00
zachodniopomorskie	22 901,48	20 000,00
Razem	312 678,08	281 041,90

4.4. Opis środków przewidzianych w programie

4.4.1. Powiadomienie o chorobie

Zgodnie z ustawą z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt, wścieklizna należy do chorób zakaźnych zwierząt podlegających obowiązkowi zgłaszania i zwalczania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (załącznik nr 2 do ustawy).

Zgodnie z art. 42 ww. ustawy w przypadku podejrzenia wystąpienia choroby obowiązek niezwłocznego zawiadomienia organu Inspekcji Weterynaryjnej albo najbliższego podmiotu świadczącego usługi z zakresu medycyny weterynaryjnej albo wójta (burmistrza, prezydenta miasta) dotyczy wszystkich osób mających kontakt ze zwierzętami w związku z wykonywaniem obowiązków służbowych lub zawodowych. Wójt (burmistrz, prezydent miasta) niezwłocznie informuje organ Inspekcji Weterynaryjnej o otrzymaniu wspomnianego zawiadomienia. Podmiot świadczący usługi z zakresu medycyny weterynaryjnej niezwłocznie informuje organ Inspekcji Weterynaryjnej, jeżeli na podstawie otrzymanego zawiadomienia, podejrzewa wystąpienie choroby zakaźnej zwierząt podlegającej obowiązkowi zwalczania.

4.4.2. Zwierzęta i populacja zwierząt objęte programem

Programem objęta jest populacja lisów wolno żyjących na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Metoda obliczania populacji^(a): statystyki myśliwskie, wskaźnik nocnego liczenia, liczenie lisich jam

Region	Szacunki liczebności populacji lisów wolno żyjących			
	2005 rok	2006 rok	2007 rok	2008 rok
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	186 737	204 064	202 740	201 408
Razem	186 737	204 064	202 740	201 408

(a) Za standardową metodę szacowania uważa się ubitą zwierzyinę. Jeśli zastosowano inną metodę, należy ją opisać.

4.4.3. Identyfikacja zwierząt i rejestracja gospodarstw

Nie dotyczy

4.4.4. Kwalifikacja zwierząt i stad

Nie dotyczy

4.4.5. Zasady przemieszczania zwierząt

Nie dotyczy

4.4.6. Zastosowane badania i plany pobierania próbek

Badania i analizy używane do diagnostyki wścieklizny i nadzoru nad programem szczepień:

- 1) badania serologiczne: test seroneutralizacji (rapid fluorescent focus inhibition test - RFFIT) zgodnie z Podręcznikiem OIE (Rozdział 2.2.5 B.2.b) – wykonywany przez ZHW w Opolu, Ostrołęce i Bydgoszczy, wyznaczone do przeprowadzania badań monitoringowych określających efektywność szczepień doustnych lisów wolno żyjących przeciwko wściekliznie oraz Krajowe Laboratorium Referencyjne dla wścieklizny PIW-PIB w Puławach, zgodnie z:

- a) instrukcją Głównego Lekarza Weterynarii Nr GIWz.II.400/W-77/2004 z dnia 24 listopada 2004r. w sprawie określenia poziomu przeciwciał metodą RFFIT,
  - b) instrukcją Głównego Lekarza Weterynarii Nr GIWz.II.400/W-75/2004 z dnia 24 listopada 2004r. w sprawie pobierania materiału do badań monitoringowych określających efektywność szczepień doustnych lisów wolno żyjących;
- 2) badania wirusologiczne i immunochemiczne:
- a) immunofluorescencja odcisków mózgowych z monowalentnym koniugatem antynukleokapsydowym (FAT fluorescent antibody test) zgodnie z Podręcznikiem OIE (Rozdział 2.2.5 B.1.c.i) – rutynowy test w kierunku wścieklizny wykonywany przez 16 ZHW,
  - b) różnicowanie szczepów wirusa wścieklizny – badanie wykonywane jedynie przez Krajowe Laboratorium Referencyjne PIW-PIB w Puławach zgodnie z instrukcją Głównego Lekarza Weterynarii Nr GIWz.II.400/W-76/2004 z dnia 24 listopada 2004 r. w sprawie różnicowania szczepów wirusa wścieklizny,
  - c) izolacja wirusa:
    - izolacja wirusa na myszach - zgodnie z Podręcznikiem OIE (Rozdział 2.2.5 B.1.c.i) wykonywany przez 16 ZHW zgodnie z instrukcją Głównego Lekarza Weterynarii Nr GIWz.II.400/W-74/2004 z dnia 24 listopada 2004 r. w sprawie izolacji wirusa wścieklizny w hodowli komórek mysiej neuroblastomy,
    - izolacja wirusa wścieklizny w hodowli komórek mysiej neuroblastomy zgodnie z Podręcznikiem OIE (Rozdział 2.2.5 B.1.c.ii) wykonywana jedynie przez Krajowe Laboratorium Referencyjne PIW-PIB w Puławach;
- 3) inne stosowane badania:
- szlify kostne zuchwy – badanie na obecność markera (TC – tetracyklin) – wykonywane przez 5 ZHW w Opolu, Ostrołęce, Bydgoszczy, Krośnie i Poznaniu wyznaczonych do przeprowadzania testów monitoringowych w celu określenia poziomu podjęcia szczepionki przez lisy wolno żyjące oraz Krajowe Laboratorium Referencyjne

PIW-PIB w Puławach w oparciu o instrukcję Głównego Lekarza Weterynarii Nr GIWz.II.400/W-78/2004 z dnia 24 listopada 2004 r. w sprawie wykrywania tetracykliny w szlifach kostnych;

4) monitoring szczepień w Rzeczypospolitej Polskiej obejmuje przeprowadzenie następujących badań:

- a) badanie na obecność markera (TC – tetracyklin w celu określenia poziomu podjęcia szczepionki przez lisy wolno żyjące wykonywane przez 3 wyznaczone zakłady higieny weterynaryjnej (Bydgoszcz, Ostrołęka i Opole),
- b) test seroneutralizacji (rapid fluorescent focus inhibition test – RFFIT) w celu określenia poziomu uodpornienia lisów wolno żyjących, a tym samym efektywności szczepień doustnych; wykonywany przez 5 wyznaczonych zakładów higieny weterynaryjnej (w Krośnie, Poznaniu, Bydgoszczy, Ostrołce i Opolu),
- c) różnicowanie szczepów wirusa wścieklizny w celu rozróżnienia terenowych szczepów wirusa od szczepów szczepionkowych, wykonywane przez Krajowe Laboratorium Referencyjne PIW-PIB w Puławach.

Badania monitoringowe (RFFIT, TC) wykonywane w celu określenia efektywności doustnych szczepień lisów wolno żyjących przeciwko wściekliznie, przeprowadza się w oparciu o rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 17 grudnia 2004 r. w sprawie określenia jednostek chorobowych sposobu prowadzenia kontroli oraz zakresu badań kontrolnych zakażeń zwierząt. Zgodnie z tym rozporządzeniem w celu kontroli wścieklizny pobiera się do badań tkankę mózgową, surowicę i żuchwę od 8 lisów odstrzelonych na każdym 100 km² obszaru, na którym lisy zostały objęte szczepieniem ochronnym przeciwko wściekliznie. Natomiast, w celu izolacji i określenia szczepu wirusa wścieklizny do badań przesyła się tkankę mózgową lisów wolno żyjących, u których badaniem laboratoryjnym potwierdzono wściekliznę.

Województwo	Całkowita powierzchnia województwa – km ²	Powierzchnia objęta programem szczepień – km ²	Całkowita powierzchnia bytowania lisów wolno żyjących na terenie województwa, z którego lisy powinny zostać odstrzelone i dostarczone do badań monitoringowych	Ilość lisów, która powinna zostać odstrzelona w ramach programu monitoringu, w ciągu roku – 8 lisów /100km ²
1	2	3	4	5 = (4 x 8/100)
dolnośląskie	19 948,00	15 958,00	15 958,00	1 277
kujawsko-pomorskie	17 970,00	16 533,40	16 132,28	1 291
lubelskie	25 115,00	22 604,00	22 604,00	1 808
lubuskie	13 988,00	13 054,00	12 108,00	969
łódzkie	18 219,00	16 970,00	16 970,00	1 358
małopolskie	15 152,00	15 145,00	15 145,00	1 212
mazowieckie	35 579,00	32 717,00	32 717,00	2 617
opolskie	9 412,00	8 000,00	8 000,00	640
podkarpackie	17 926,00	16 133,00	14 726,21	1 178
podlaskie	20 180,00	18 162,00	18 162,00	1 453
pomorskie	18 293,00	18 293,00	11 374,85	910
śląskie	12 294,00	10 130,50	10 042,00	803
świętokrzyskie	11 672,00	10 500,00	10 500,00	840
warmińsko-mazurskie	24 203,00	21 483,00	21 483,00	1 719
wielkopolskie	29 825,60	25 359,00	25 359,00	2 029
zachodniopomorskie	22 901,48	20 000,00	16 135,80	1 291
RAZEM	312 678,08	281 041,90	267 417,14	21 393

Choroba: Wścieklizna   Gatunek zwierząt: Lisy wolno żyjące

Region	Rodzaj badania ^(a)	Populacja docelowa ^(b)	Rodzaj próbek ^(c)	Cel ^(d)	Liczba planowanych badań
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	RFFIT	Lisy wolno żyjące	surowica	Kontrola szczepień, monitoring akcji	21 393
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	Test na obecność markera (TC)	Lisy wolno żyjące	żuchwa	Kontrola szczepień, monitoring akcji	21 393
Razem					
42 786					

(a) Opis użytego badania (SN-test, AB-Elisa, RBT)

(b) Określenie gatunków docelowych oraz kategorii docelowych zwierząt (pleć, wiek, zwierzę hodowlane, zwierzę rzeźne).

(c) Opis próbek (krew, surowica, mleko).

(d) Opis celu (kwalifikacja, nadzór, potwierdzenie podejrzanych przypadków, monitoring akcji, serokonwersja, kontrola wykreślonych szczepionek, testy szczepionek, kontrola szczepień).

4.4.7. Zastosowane szczepionki i programy szczepień

Stosowane szczepionki: zgodne z wytycznymi OIE, WHO oraz standardami UE (Raport Komitetu Naukowego ds. Zdrowia Zwierząt i Ochrony Zwierząt przyjęty w dniu 23 października 2002 r.) dopuszczone do stosowania w Polsce zgodnie z odrębnymi przepisami krajowymi. Szczepionkami obecnie zarejestrowanymi w Polsce są Fuchoral (SAD B19) i Lysvulpen (SAD Bern). Dostępna jest także szczepionka Rabigen SAG2 (SAG2) zarejestrowana w EMEA. Szczepionki

używane w akcji szczepień są wybierane co roku przy zastosowaniu przetargu publicznego. Oferty na zakup szczepionki do wyłożenia składane są na początku roku w każdym województwie. W celu kontroli jakości szczepionki poddawana jest ona badaniu w kierunku określenia miana wirusa.

Na podstawie rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 2 czerwca 2004 r. w sprawie szczegółowych warunków i sposobu przeprowadzania szczepień ochronnych lisów wolno żyjących przeciwko wścieklicznie, szczepienia ochronne lisów wolno żyjących przeprowadza wojewódzki lekarz weterynarii. Zgodnie z ww. rozporządzeniem szczepionka jest rozdawana z samolotu lub wykładana ręcznie dwa razy w ciągu roku kalendarzowego na obszarach lasów oraz we wszystkich miejscach bytowania lisów wolno żyjących. Szczepionka może być podana raz w roku, jeżeli na terenie województwa i na terenach województw graniczących z tym województwem nie stwierdzono przypadków wystąpienia wściekliczny w okresie dwóch kolejnych lat. Natomiast, szczepień ochronnych nie przeprowadza się, jeżeli na terenie województwa i na terenach województw graniczących z tym województwem nie stwierdzono wściekliczny w okresie trzech kolejnych lat.

Liczba dawek szczepionki zależy od stopnia zalesienia i ukształtowania terenu, populacji zwierząt dzikich oraz przyjętego sposobu podania szczepionki, ale nie powinna być mniejsza niż 20 dawek na 1 km² powierzchni.

4.4.8. Informacje i ocena dotycząca środków bezpieczeństwa biologicznego (zarządzanie i infrastruktura) obowiązujących w zaangażowanych gospodarstwach

Nie dotyczy

4.4.9 Środki w przypadku wyniku dodatniego

Zgodnie z ustawą z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt oraz rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 7 stycznia 2005 r. w sprawie zwalczania wścieklizny w przypadku stwierdzenia choroby powiatowy lekarz weterynarii wyznacza ognisko choroby oraz obejmuje je nadzorem, niezwłocznie powiadamia państwowego powiatowego inspektora sanitarnego o wyznaczeniu ogniska choroby oraz wyznacza obszar zagrożony wokół ogniska choroby.

Powiatowy lekarz weterynarii podejmuje również inne czynności, zgodnie z przepisami rozporządzenia z dnia 7 stycznia 2005 r. w sprawie zwalczania wścieklizny.

4.4.10. System odszkodowań dla właścicieli zwierząt poddanych ubojowi i zabitych

Nie dotyczy

4.4.11. Kontrola wdrażania programu i sprawozdawczość

Zgodnie z art. 57 ust. 8 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt Główny Lekarz Weterynarii nadzoruje realizację programu zwalczania chorób zakaźnych zwierząt, a w przypadku programu współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej, informuje Komisję Europejską o postępach w jego realizacji zgodnie z przepisami obowiązującymi w Unii Europejskiej.

5. Korzyści programu

Celem programu jest spadek liczby przypadków wścieklizny u zwierząt dzikich.

6. Dane epidemiologiczne dotyczące rozwoju choroby w ciągu ostatnich pięciu lat

6.1. Rozwój choroby:

6.1.1. Dane dotyczące stad (oddzielna tabela na każdy rok i na chorobę/gatunek): nie dotyczy.

6.1.2. Dane dotyczące zwierząt (oddzielna tabela na każdy rok i na chorobę/gatunek): nie dotyczy.

6.2. Dane rozwarstwione dotyczące badań w ramach nadzoru i badań laboratoryjnych:

6.2.1. Dane rozwarstwione dotyczące badań w ramach nadzoru i badań laboratoryjnych (oddzielna tabela na każdy rok i na chorobę/gatunek)

Rok: 2004   **Choroba: Wścieklizna**   **Gatunek zwierząt/kategoria: Lisy wolno żyjące**

Opis zastosowanych badań serologicznych: badanie serologiczne – test seroneutralizacji - RFFIT [określenie miana przeciwciał wirusa wścieklizny w surowicy (skrzep krwi z serca lub płyn z klatki piersiowej)].

Opis zastosowanych badań mikrobiologicznych lub wirusologicznych: immunofluorescencja odcisków mózgowych – rutynowe badanie w kierunku wścieklizny.

Opis innych zastosowanych badań:, szlify kości żuchwy – badanie na obecność markera (tetracyklin).

Region	Badania serologiczne		Badania mikrobiologiczne lub wirusologiczne		Inne testy: TC	
	Liczba przebadanych próbek ^(a)	Liczba próbek z dodatnim wynikiem ^(b)	Liczba przebadanych próbek ^(a)	Liczba próbek z dodatnim wynikiem ^(b)	Liczba przebadanych próbek ^(a)	Liczba próbek z dodatnim wynikiem ^(b)
	Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	16 551*	93,99 %	17 831	86	17 831*
Razem	16 551*	93,99 %	17 831	86	17 831*	82,50 %

* liczba próbek przesłanych do badań

(a) Liczba próbek przebadanych, wszystkie zakwestionowane.

(b) Liczba próbek z dodatnim wynikiem, wszystkie zakwestionowane

Rok: 2005   **Choroba: Wścieklizna**   **Gatunek zwierząt/kategoria: Lisy wolno żyjące**

Opis zastosowanych badań serologicznych: badanie serologiczne – test seroneutralizacji - RFFIT [określenie miana przeciwciał wirusa wścieklizny w surowicy (skrzep krwi z serca lub płyn z klatki piersiowej)].

Opis zastosowanych badań mikrobiologicznych lub wirusologicznych: immunofluorescencja odcisków mózgowych – rutynowe badanie w kierunku wścieklizny.

Opis innych zastosowanych badań: szlify kości żuchwy – badanie na obecność markera (tetracyklin).

Region	Badania serologiczne: RFFIT		Badania mikrobiologiczne lub wirusologiczne		Inne testy: TC	
	Liczba przebadanych próbek ^(a)	Liczba próbek z dodatnim wynikiem ^(b)	Liczba przebadanych próbek ^(a)	Liczba próbek z dodatnim wynikiem ^(b)	Liczba przebadanych próbek ^(c)	Liczba próbek z dodatnim wynikiem ^(a)
	Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	13 936	83,60 %	20 636	84	20 038
Razem	13 936	83,60 %	20 636	84	20 038	85,56 %

(a) Liczba próbek przebadanych, wszystkie zakwestionowane.

(b) Liczba próbek z dodatnim wynikiem, wszystkie zakwestionowane

Rok: 2006

Choroba: Wścieklizna

Gatunek zwierząt/kategoria: Lisy wolno żyjące

Opis zastosowanych badań serologicznych: badanie serologiczne – test seroneutralizacji - RFFIT [określenie miana przeciwciał wirusa wścieklizny w surowicy (skrzep krwi z serca lub płyn z klatki piersiowej)].

Opis zastosowanych badań mikrobiologicznych lub wirusologicznych: immunofluorescencja odcisków mózgowych – rutynowe badanie w kierunku wścieklizny.

Opis innych zastosowanych badań: szlify kości żuchwy – badanie na obecność markera (tetracyklin).

Region	Badania serologiczne: RFFIT		Badania mikrobiologiczne lub wirusologiczne		Inne testy: TC	
	Liczba przebadanych próbek ^(a)	Liczba próbek z dodatnim wynikiem ^(b)	Liczba przebadanych próbek ^(a)	Liczba próbek z dodatnim wynikiem ^(b)	Liczba przebadanych próbek ^(a)	Liczba próbek z dodatnim wynikiem ^(b)
	Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	14 155	82,12%	23 257	43	20 572
Razem	14 155	82,12%	23 257	43	20 572	87,17%

* na podstawie wstępnych wyników badań

(a) Liczba próbek przebadanych, wszystkie zakwestionowane.

(b) Liczba próbek z dodatnim wynikiem, wszystkie zakwestionowane

Rok: 2007

Choroba: Wścieklizna

Gatunek zwierząt/kategoria: Lisy wolno żyjące

Opis zastosowanych badań serologicznych: badanie serologiczne – test seroneutralizacji - RFFIT [określenie miana przeciwciał wirusa wścieklizny w surowicy (skrzep krwi z serca lub płyn z klatki piersiowej)].

Opis zastosowanych badań mikrobiologicznych lub wirusologicznych: immunofluorescencja odcisków mózgowych – rutynowe badanie w kierunku wścieklizny.

Opis innych zastosowanych badań: szlify kości żuchwy – badanie na obecność markera (tetracyklin).

Region	Badania serologiczne: RFFIT		Badania mikrobiologiczne lub wirusologiczne		Inne testy: TC	
	Liczba przebadanych próbek ^(a)	Liczba próbek z dodatnim wynikiem ^(b)	Liczba przebadanych próbek ^(a)	Liczba próbek z dodatnim wynikiem ^(b)	Liczba przebadanych próbek ^(a)	Liczba próbek z dodatnim wynikiem ^(b)
	Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	13592	80,21%	20296	42	19217
Razem	13592	80,21%	20296	42	19217	83,17%

* na podstawie wstępnych wyników badań

(a) Liczba próbek przebadanych, wszystkie zakwestionowane.

(b) Liczba próbek z dodatnim wynikiem, wszystkie zakwestionowane

Rok: 2008   **Choroba: Wścieklizna**   **Gatunek zwierząt/kategoria: Lisy wolno żyjące**

Opis zastosowanych badań serologicznych: badanie serologiczne – test seroneutralizacji - RFFIT [określenie miana przeciwciał wirusa wścieklizny w surowicy (skrzep krwi z serca lub płyn z klatki piersiowej)].

Opis zastosowanych badań mikrobiologicznych lub wirusologicznych: immunofluorescencja odcisków mózgowych – rutynowe badanie w kierunku wścieklizny.

Opis innych zastosowanych badań: szlify kości żuchwy – badanie na obecność markera (tetracyklin).

Region	Badania serologiczne: RFFIT		Badania mikrobiologiczne lub wirusologiczne		Inne testy: TC	
	Liczba przebadanych próbek ^(a)	Liczba próbek z dodatnim wynikiem ^(b)	Liczba przebadanych próbek ^(a)	Liczba próbek z dodatnim wynikiem ^(b)	Liczba przebadanych próbek ^(a)	Liczba próbek z dodatnim wynikiem ^(b)
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	13451*	80,12%	20098*	19	19042*	81,16%
Razem	13451*	80,12%	20098*	19	19042*	81,16%

* na podstawie wstępnych wyników badań

(a) Liczba próbek przebadanych, wszystkie zakwestionowane.

(b) Liczba próbek z dodatnim wynikiem, wszystkie zakwestionowane

6.3. Dane dotyczące zakażenia (oddzielna tabela na każdy rok i na chorobę/gatunek):

Rok: 2004

Choroba: Wścieklizna

Gatunek zwierząt: Lisy wolno żyjące

Region	Liczba zakażonych stad ^(a)	Liczba zakażonych zwierząt
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	-	86
Razem	-	86

(a) Stado lub gospodarstwo, odpowiednio.

Rok: 2004

Choroba: Wścieklizna

Gatunek zwierząt: Inne gatunki wrażliwe

Region	Liczba zakażonych stad ^(a)	Liczba zakażonych zwierząt
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	-	50
Razem	-	50

(a) Stado lub gospodarstwo, odpowiednio.

Rok: 2005   **Choroba: Wścieklizna**   **Gatunek zwierząt: Lisy wolno żyjące**

Region	Liczba zakażonych stad ^(a)	Liczba zakażonych zwierząt
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	-	84
Razem	-	84

(b) Stado lub gospodarstwo, odpowiednio.

Rok: 2005   **Choroba: Wścieklizna**   **Gatunek zwierząt: Inne gatunki wrażliwe**

Region	Liczba zakażonych stad ^(a)	Liczba zakażonych zwierząt
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	-	54
Razem	-	54

(a) Stado lub gospodarstwo, odpowiednio.

Rok: 2006   **Choroba: Wścieklizna**   **Gatunek zwierząt: Lisy wolno żyjące**

Region	Liczba zakażonych stad ^(a)	Liczba zakażonych zwierząt
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	-	43
Razem	-	43

(a) Stado lub gospodarstwo, odpowiednio.

Rok: 2006   **Choroba: Wścieklizna**   **Gatunek zwierząt: Inne gatunki wrażliwe**

Region	Liczba zakażonych stad ^(a)	Liczba zakażonych zwierząt
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	-	39
Razem	-	39

(a) Stado lub gospodarstwo, odpowiednio.

Rok: 2007   **Choroba: Wścieklizna**   **Gatunek zwierząt: Lisy wolno żyjące**

Region	Liczba zakażonych stad ^(a)	Liczba zakażonych zwierząt
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	-	42
Razem	-	42

(a) Stado lub gospodarstwo, odpowiednio.

Rok: 2007   **Choroba: Wścieklizna**   **Gatunek zwierząt: Inne gatunki wrażliwe**

Region	Liczba zakażonych stad ^(a)	Liczba zakażonych zwierząt
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	-	28
Razem	-	28

(a) Stado lub gospodarstwo, odpowiednio.

Rok: 2008   **Choroba: Wścieklizna**   **Gatunek zwierząt: Lisy wolno żyjące**

Region	Liczba zakażonych stad ^(a)	Liczba zakażonych zwierząt
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	-	19
Razem	-	19

(a) Stado lub gospodarstwo, odpowiednio.

Rok: 2008   **Choroba: Wścieklizna**   **Gatunek zwierząt: Inne gatunki wrażliwe**

Region	Liczba zakażonych stad ^(a)	Liczba zakażonych zwierząt
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	-	10
Razem	-	10

(a) Stado lub gospodarstwo, odpowiednio.

6.4. Dane dotyczące statusu stad pod koniec każdego roku: nie dotyczy.

6.5 Dane dotyczące programów szczepień lub leczenia

Rok: 2003

Choroba: Wścieklizna

Gatunek zwierząt: Lisy wolno żyjące

Region	Całkowita liczba stad ^(a)	Całkowita liczba zwierząt	Informacja o programach szczepień lub leczenia					
			Liczba stad ^(a) objętych programem szczepień lub leczenia	Liczba stad ^(a) zaszczepionych lub poddanych leczeniu	Liczba zwierząt zaszczepionych lub poddanych leczeniu	Liczba wyłożonych dawek szczepionki lub zastosowanych dawek leku	Liczba dorosłych zwierząt zaszczepionych	Liczba młodych zwierząt zaszczepionych
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	-	-	-	-	-	11 271 760	-	-
Razem	-	-	-	-	-	11 271 760	-	-

(a) Stado lub gospodarstwo, odpowiednio.

Rok: 2004

Choroba: Wścieklizna

Gatunek zwierząt: Lisy wolno żyjące

Region	Całkowita liczba stad ^(a)	Całkowita liczba zwierząt	Informacja o programach szczepień lub leczenia					
			Liczba stad ^(a) objętych programem szczepień lub leczenia	Liczba stad ^(a) zaszczepionych lub poddanych leczeniu	Liczba zwierząt zaszczepionych lub poddanych leczeniu	Liczba wyłożonych dawek szczepionki lub zastosowanych dawek leku	Liczba dorosłych zwierząt zaszczepionych	Liczba młodych zwierząt zaszczepionych
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	-	-	-	-	-	11 269 876	-	-
Razem	-	-	-	-	-	11 269 876	-	-

(a) Stado lub gospodarstwo, odpowiednio.

Rok: 2005

Choroba: Wścieklizna

Gatunek zwierząt: Lisy wolno żyjące

Region	Całkowita liczba stad ^(a)	Całkowita liczba zwierząt	Informacja o programach szczepień lub leczenia					
			Liczba stad ^(a) objętych programem szczepień lub leczenia	Liczba stad ^(a) zaszczepionych lub poddanych leczeniu	Liczba zwierząt zaszczepionych lub poddanych leczeniu	Liczba wyłożonych dawek szczepionki lub zastosowanych dawek leku	Liczba dorosłych zwierząt zaszczepionych	Liczba młodych zwierząt zaszczepionych
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	-	-	-	-	-	11 271 760	-	-
Razem	-	-	-	-	-	11 271 760	-	-

(a) Stado lub gospodarstwo, odpowiednio.

Rok: 2006

Choroba: Wścieklizna

Gatunek zwierząt: Lisy wolno żyjące

Region	Całkowita liczba stad ^(a)	Całkowita liczba zwierząt	Informacja o programach szczepień lub leczenia					
			Liczba stad ^(a) objętych programem szczepień lub leczenia	Liczba stad ^(a) zaszczepionych lub poddanych leczeniu	Liczba zwierząt zaszczepionych lub poddanych leczeniu	Liczba wyłożonych dawek szczepionki lub zastosowanych dawek leku	Liczba dorosłych zwierząt zaszczepionych	Liczba młodych zwierząt zaszczepionych
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	-	-	-	-	-	12 906 008	-	-
Razem	-	-	-	-	-	12 906 008	-	-

(a) Stado lub gospodarstwo, odpowiednio.

Rok: 2007

Choroba: Wścieklizna

Gatunek zwierząt: Lisy wolno żyjące

Region	Całkowita liczba stad ^(a)	Całkowita liczba zwierząt	Informacja o programach szczepień lub leczenia					
			Liczba stad ^(a) objętych programem szczepień lub leczenia	Liczba stad ^(a) zaszczepionych lub poddanych leczeniu	Liczba zwierząt zaszczepionych lub poddanych leczeniu	Liczba wyłożonych dawek szczepionki lub zastosowanych dawek leku	Liczba dorosłych zwierząt zaszczepionych	Liczba młodych zwierząt zaszczepionych
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	-	-	-	-	-	11 735940	-	-
Razem	-	-	-	-	-	11 735940	-	-

(a) Stado lub gospodarstwo, odpowiednio.

Rok: 2008

Choroba: Wścieklizna

Gatunek zwierząt: Lisy wolno żyjące

Region	Całkowita liczba stad ^(a)	Całkowita liczba zwierząt	Informacja o programach szczepień lub leczenia					
			Liczba stad ^(a) objętych programem szczepień lub leczenia	Liczba stad ^(a) zaszczepionych lub poddanych leczeniu	Liczba zwierząt zaszczepionych lub poddanych leczeniu	Liczba wyłożonych dawek szczepionki lub zastosowanych dawek leku	Liczba dorosłych zwierząt zaszczepionych	Liczba młodych zwierząt zaszczepionych
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	-	-	-	-	-	11714073	-	-
Razem	-	-	-	-	-	11714073	-	-

(a) Stado lub gospodarstwo, odpowiednio

Rok: 2010

Choroba: Wścieklizna

Gatunek zwierząt: Lisy wolno żyjące

Opis stosowanych szczepień, działań terapeutycznych lub innych: Wiosenna i jesienna akcja szczepień w 2010 r. obejmuje terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na obszarze 281 746 km². Obie akcje będą prowadzone na tych samych zasadach, co w latach poprzednich. Planuje się wyłożenie, co najmniej 20 dawek szczepionki/ km². W sumie zostanie rozdyskrybowane 11 269 876 dawek szczepionki.

Region	Całkowita liczba stad ^(a)	Całkowita liczba zwierząt	Informacja o programach szczepień lub leczenia					
			Liczba stad ^(a) objętych programem szczepień lub leczenia	Liczba stad ^(a) zaszczepionych lub poddanych leczeniu	Liczba zwierząt zaszczepionych lub poddanych leczeniu	Liczba wyłożonych dawek szczepionki lub zastosowanych dawek leku	Liczba dorosłych zwierząt zaszczepionych	Liczba młodych zwierząt zaszczepionych
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	-	-	-	-	-	11 269 876	-	-
Razem	-	-	-	-	-	11 269 876	-	-

(a) Stado lub gospodarstwo, odpowiednio.

6.6. Dane dotyczące dzikiej zwierzyny

6.6.1. Oszacowanie liczebności populacji dzikiej zwierzyny

Rok: 2004**Metody szacowania^(a)**: statystyki myśliwskie, wskaźnik nocnego liczenia, liczenie lisich jam

Region	Szacunki liczebności populacji danego gatunku zwierząt wolno żyjących			
	Gatunek: Lis wolno żyjący	Gatunek: Sarna	Gatunek: Jeleń	Gatunek: Dzik
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	187 200	667 600	133 400	160 500
Razem	187 200	667 600	133 400	160 500

(a) Za standardową metodę szacowania uważa się ubitą zwierzynę. Jeśli zastosowano inną metodę, należy ją opisać.

Rok: 2005**Metody szacowania^(a)**: statystyki myśliwskie, wskaźnik nocnego liczenia, liczenie lisich jam

Region	Szacunki liczebności populacji danego gatunku zwierząt wolno żyjących			
	Gatunek: Lis wolno żyjący	Gatunek: Sarna	Gatunek: Jeleń	Gatunek: Dzik
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	186 737	620 980	109 960	152 393
Razem	186 737	620 980	109 960	152 393

(a) Za standardową metodę szacowania uważa się ubitą zwierzynę. Jeśli zastosowano inną metodę, należy ją opisać.

Rok: 2006**Metody szacowania^(a)**: statystyki myśliwskie, wskaźnik nocnego liczenia, liczenie lisich jam

Region	Szacunki liczebności populacji danego gatunku zwierząt wolno żyjących			
	Gatunek: Lis wolno żyjący	Gatunek: Sarna	Gatunek: Jeleń	Gatunek: Dzik
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	204 064	635 215	115 748	156 043
Razem	204 064	635 215	115 748	156 043

(a) Za standardową metodę szacowania uważa się ubitą zwierzynę. Jeśli zastosowano inną metodę, należy ją opisać.

Rok: 2007**Metody szacowania^(a)**: statystyki myśliwskie, wskaźnik nocnego liczenia, liczenie lisich jam

Region	Szacunki liczebności populacji danego gatunku zwierząt wolno żyjących			
	Gatunek: Lis wolno żyjący	Gatunek: Sarna	Gatunek: Jeleń	Gatunek: Dzik
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	202 740	646 006	123 038	159 268
Razem	202 740	646 006	123 038	159 268

(a) Za standardową metodę szacowania uważa się ubitą zwierzynę. Jeśli zastosowano inną metodę, należy ją opisać.

Rok: 2008

Metody szacowania^(a): statystyki myśliwskie, wskaźnik nocnego liczenia, liczenie lisich jam

Region	Szacunki liczebności populacji danego gatunku zwierząt wolno żyjących			
	Gatunek: Lis wolno żyjący	Gatunek: Sarna	Gatunek: Jeleń	Gatunek: Dzik
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	201 408	653 519	131 002	161 251
Razem	201 408	653 519	131 002	161 251

(a) Za standardową metodę szacowania uważa się ubitą zwierzynę. Jeśli zastosowano inną metodę, należy ją opisać.

6.6.2. Monitorowanie dzikiej zwierzyny (oddzielna tabela na każdy rok i na chorobę/gatunek)

Rok: 2004

Choroba: Wścieklizna

Gatunek zwierząt: Lisy wolno żyjące

Opis zastosowanych badań serologicznych: badanie serologiczne – test RFFIT [określenie miana przeciwciał wirusa wścieklizny w surowicy (skrzep krwi z serca lub płyn z klatki piersiowej)].

Opis zastosowanych badań mikrobiologicznych lub wirusologicznych: immunofluorescencja odcisków mózgowych – rutynowe badanie w kierunku wścieklizny.

Opis innych zastosowanych badań: szlify kości żuchwy – badanie na obecność markera (TC – tetracykliny).

Region	Badania serologiczne		Badania mikrobiologiczne lub wirusologiczne		Inne testy: TC (%)	
	Liczba przebadanych próbek	Liczba próbek z dodatnim wynikiem badania	Liczba przebadanych próbek	Liczba próbek z dodatnim wynikiem badania	Liczba przebadanych próbek	Liczba próbek z dodatnim wynikiem badania
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	16 551*	93,99 %	17 831	86	17 831*	82,50 %
Razem	16 551*	93,99 %	17 831	86	17 831*	82,50 %

* liczba próbek wysłanych do badań

Rok: 2005   **Choroba: Wścieklizna**   **Gatunek zwierząt: Lisy wolno żyjące**

Opis zastosowanych badań serologicznych: badanie serologiczne – test RFFIT [określenie miana przeciwciał wirusa wścieklizny w surowicy (skrzep krwi z serca lub płyn z klatki piersiowej)].

Opis zastosowanych badań mikrobiologicznych lub wirusologicznych: immunofluorescencja odcisków mózgowych – rutynowe badanie w kierunku wścieklizny.

Opis innych zastosowanych badań: szlify kości żuchwy – badanie na obecność markera (TC – tetracykliny).

Region	Badania serologiczne - RFFIT		Badania mikrobiologiczne lub wirusologiczne		Inne testy: TC (%)	
	Liczba przebadanych próbek	Liczba próbek z dodatnim wynikiem badania	Liczba przebadanych próbek	Liczba próbek z dodatnim wynikiem badania	Liczba przebadanych próbek	Liczba próbek z dodatnim wynikiem badania
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	13 939	83,60 %	20 636	84	20 038	85,56 %
Razem	13 939	83,60 %	20 636	84	20 038	85,56 %

* na podstawie wstępnych wyników badań

Rok: 2006   **Choroba: Wścieklizna**   **Gatunek zwierząt: Lisy wolno żyjące**

Opis zastosowanych badań serologicznych: badanie serologiczne – test RFFIT [określenie miana przeciwciał wirusa wścieklizny w surowicy (skrzep krwi z serca lub płyn z klatki piersiowej)].

Opis zastosowanych badań mikrobiologicznych lub wirusologicznych: immunofluorescencja odcisków mózgowych – rutynowe badanie w kierunku wścieklizny.

Opis innych zastosowanych badań: szlify kości żuchwy – badanie na obecność markera (TC – tetracykliny).

Region	Badania serologiczne - RFFIT		Badania mikrobiologiczne lub wirusologiczne		Inne testy: TC (%)	
	Liczba przebadanych próbek	Liczba próbek z dodatnim wynikiem badania	Liczba przebadanych próbek	Liczba próbek z dodatnim wynikiem badania	Liczba przebadanych próbek	Liczba próbek z dodatnim wynikiem badania
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	14 155	82,12%	23 257	43	20 572	87,17%
Razem	14 155	82,12%	23 257	43	20 572	87,17%

* na podstawie wstępnych wyników badań

Rok: 2007

Choroba: Wścieklizna

Gatunek zwierząt: Lisy wolno żyjące

Opis zastosowanych badań serologicznych: badanie serologiczne – test RFFIT [określenie miana przeciwciał wirusa wścieklizny w surowicy (skrzep krwi z serca lub płyn z klatki piersiowej)].

Opis zastosowanych badań mikrobiologicznych lub wirusologicznych: immunofluorescencja odcisków mózgowych – rutynowe badanie w kierunku wścieklizny.

Opis innych zastosowanych badań: szlify kości żuchwy – badanie na obecność markera (TC – tetracykliny).

Region	Badania serologiczne - RFFIT		Badania mikrobiologiczne lub wirusologiczne		Inne testy: TC (%)	
	Liczba przebadanych próbek	Liczba próbek z dodatnim wynikiem	Liczba przebadanych próbek	Liczba próbek z dodatnim wynikiem badania	Liczba przebadanych próbek	Liczba próbek z dodatnim wynikiem badania
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	13592	80,21%	20296	42	19217	83,17%
Razem	13592	80,21%	20296	42	19217	83,17%

* na podstawie wstępnych wyników badań

Rok: 2008   **Choroba: Wścieklizna**   **Gatunek zwierząt: Lisy wolno żyjące**

Opis zastosowanych badań serologicznych: badanie serologiczne – test RFFIT [określenie miana przeciwciał wirusa wścieklizny w surowicy (skrzep krwi z serca lub płyn z klatki piersiowej)].

Opis zastosowanych badań mikrobiologicznych lub wirusologicznych: immunofluorescencja odcisków mózgowych – rutynowe badanie w kierunku wścieklizny.

Opis innych zastosowanych badań: szlify kości żuchwy – badanie na obecność markera (TC – tetracykliny).

Region	Badania serologiczne - RFFIT		Badania mikrobiologiczne lub wirusologiczne		Inne testy: TC (%)	
	Liczba przebadanych próbek	Liczba próbek z dodatnim wynikiem	Liczba przebadanych próbek	Liczba próbek z dodatnim wynikiem badania	Liczba przebadanych próbek	Liczba próbek z dodatnim wynikiem badania
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	13451*	80,12%	20098*	19	19042*	81,16%
Razem	13451*	80,12%	20098*	19	19042*	81,16%

* na podstawie wstępnych wyników badań

6.6.3. Dane dotyczące szczepień lub leczenia dzikiej zwierzyny

Rok: 2009   **Choroba: Wścieklizna**   **Gatunek zwierząt: Lisy wolno żyjące**

Opis zastosowanego programu szczepień, terapeutycznego lub innego

Na podstawie rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 2 czerwca 2004 r. w sprawie szczegółowych warunków i sposobu przeprowadzania szczepień ochronnych lisów wolno żyjących przeciwko wściekliznie, szczepienia ochronne lisów wolno żyjących przeprowadza wojewódzki lekarz weterynarii. Zgodnie z ww. rozporządzeniem szczepionka jest rozrzucana z samolotu lub wykładana ręcznie dwa razy w ciągu roku kalendarzowego na obszarach lasów oraz we wszystkich miejscach bytowania lisów wolno żyjących. Szczepionka może być podana raz w roku, jeżeli na terenie województwa i na terenach województw graniczących z tym województwem nie stwierdzono przypadków wystąpienia wścieklizny w okresie dwóch kolejnych lat. Natomiast, szczepień ochronnych nie przeprowadza się, jeżeli na terenie województwa i na terenach województw graniczących z tym województwem nie stwierdzono wścieklizny w okresie trzech kolejnych lat.

Liczba dawek szczepionki zależy od stopnia zalesienia i ukształtowania terenu, populacji zwierząt dzikich oraz przyjętego sposobu podania szczepionki, ale nie powinna być mniejsza niż 20 dawek na 1 km² powierzchni.

Region	km ²	Program szczepienia lub leczenia		
		Liczba dawek szczepionki lub leku, która zostanie wyłożona/podana	Liczba akcji	Całkowita liczba dawek szczepionki lub leku, która zostanie wyłożona/podana
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	312 678* (281 042)**	11 269 876	2 (wiosenna i jesienna)	11 269 876

* całkowita powierzchnia Rzeczypospolitej Polskiej

** powierzchnia objęta szczepieniem

7. Założenia programu

7.1. Założenia związane z badaniami (oddzielna tabela na każdy rok wdrażania)

7.1.1. Założenia w zakresie badań diagnostycznych

Choroba: Wścieklizna   Gatunek zwierząt: Lisy wolno żyjące

Region	Rodzaj badania^(a)	Populacja docelowa^(b)	Rodzaj próbek^(c)	Cel^(d)	Liczba planowanych badań
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	RFFIT	Lisy wolno żyjące	surowica	Kontrola szczepień, monitoring akcji	21 393
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	Test na obecność markera (TC)	Lisy wolno żyjące	żuchwa	Kontrola szczepień, monitoring akcji	21 393
Razem					42 786

(a) Opis użytego badania (SN-test, AB-Elisa, RBT)

(b) Określenie gatunków docelowych oraz kategorii docelowych zwierząt (pleć, wiek, zwierzę hodowlane, zwierzę rzeźne).

(e) Opis próbki (krew, surowica, mleko).

(f) Opis celu (kwalifikacja, nadzór, potwierdzenie podejrzanych przypadków, monitoring akcji, serokonwersja, kontrola wykreślonych szczepionek, testy szczepionek, kontrola szczepień).

7.1.2. Założenia w zakresie badania stad i zwierząt

7.1.2.1. Założenia w zakresie badania stad: nie dotyczy.

7.1.2.2. Założenia w zakresie badań zwierząt: nie dotyczy.

7.2. Założenia w zakresie kwalifikacji stad i zwierząt (oddzielna tabela na każdy rok wdrażania):

Nie dotyczy

7.3. Założenia w zakresie szczepień lub leczenia (oddzielna tabela na każdy rok wdrażania)

7.3.1. Założenia w zakresie szczepień lub leczenia: nie dotyczy.

7.3.2. Założenia w zakresie szczepień lub leczenia dzikiej zwierzyny

Na podstawie rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 2 czerwca 2004 r. w sprawie szczegółowych warunków i sposobu przeprowadzania ochronnych szczepień lisów wolno żyjących przeciwko wściekliznie, szczepienia ochronne lisów wolno żyjących przeprowadza wojewódzki lekarz weterynarii. Zgodnie z ww. rozporządzeniem szczepionka jest rozrzucana z samolotu lub wykładana ręcznie dwa razy w ciągu roku kalendarzowego na obszarach lasów oraz we wszystkich miejscach bytowania lisów wolno żyjących. Szczepionka może być podana raz w roku, jeżeli na terenie województwa i na terenach województw graniczących z tym województwem nie stwierdzono przypadków wystąpienia wścieklizny w okresie dwóch kolejnych lat. Natomiast, szczepień ochronnych nie przeprowadza się, jeżeli na terenie województwa i na terenach województw graniczących z tym województwem nie stwierdzono wścieklizny w okresie trzech kolejnych lat.

Liczba dawek szczepionki zależy od stopnia zalesienia i ukształtowania terenu, populacji zwierząt dzikich oraz przyjętego sposobu podania szczepionki, ale nie powinna być mniejsza niż 20 dawek na 1 km² powierzchni.

Choroba: Wścieklizna**Gatunek zwierzęcia: Lisy wolno żyjące**

Region	km ²	Cele programu szczepienia lub leczenia		
		Liczba dawek szczepionki lub leku planowana do dystrybucji/podania w ramach akcji	Planowana liczba akcji	Całkowita liczba dawek szczepionki lub leku planowana do dystrybucji/podania
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	312678* (281 042)**	5 634 938	2 (wiosenna i jesienna)	11 269 876
Razem	312678* (281 042)**	5 634 938	2 (wiosenna i jesienna)	11 269 876

* całkowita powierzchnia Rzeczypospolitej Polskiej

** powierzchnia objęta programem szczepień

8. Szczegółowa analiza kosztów programu¹

Koszty związane z	Wyszczególnienie	Ilość jednostek	Koszt jednostkowy w EUR	Kwota całkowita w EUR	Wniosek o dofinansowa nie z funduszy Wspólnoty (tak/nie)
1. Badania laboratoryjne – w 2009					
1.1. Koszty badań					
	Test: RFFIT	21 393	20,47	437914,71	nie
	Test: TC	21 393	17,03	364322,79	nie
	Test: różnicowanie szczepów wirusa wścieklizny	19	32,87	624,53	tak
	Test: jakość szczepionki (kontrola serii)	48	51,19	2457,12	tak
1.2 Koszty pobierania próbek	Dostarczenie lisów do badań	21 393	5,48	117233,64	nie
	RAZEM			922552,79	
2. Szczepienie – w 2009					

¹ Nie wlicza się kosztów stałych. Wszystkie wartości podane bez VAT.

2.1. Zakup szczepionki		11 269 876	0,42	4733347,92	tak
2.2. Koszty dystrybucji		11 269 876	0,25	2817469	tak
RAZEM				7550816,92	tak
RAZEM				8473369,71	tak

1euro = 4,5634 zł

* są to szacunkowe koszty, które zostaną dostosowane do wielkości wydatków zaplanowanych na zwalczanie chorób zakaźnych zwierząt w ustawie budżetowej na rok 2010

Przypadki wścieklizny

Kraj:

Polska (POL)

Okres sprawozdawczy (kwartał/rok):

I - IV

2003

Obszar	Przypadki wścieklizny										Zwierzęta wolno żyjące													
	Zwierzęta domowe					inne					Zwierzęta wolno żyjące					inne								
	pies	kot	bydło	koń	owca	koza	świnia	bezdomy pies	inne	lis	jenot	szop	wilk	borsuk	kuna	inne łasicowate	inne mięszerne	dzik	sarna	jeleń	daniel	inne	niełopierz	
Województwo																								
dolnośląskie		1								12	3			1										
kujawsko-pomorskie	1		1							7	1													
lubelskie	3	7								25	1			3										
lubuskie										1														
łódzkie																								
małopolskie		2								5					1									
mazowieckie										2														2
opolskie																								
podkarpackie	1	4								13				2										
podlaskie	2		14							19	5													
pomorskie		1								2	1													
śląskie														1										
świętokrzyskie	1	1								4	1													
warmińsko-mazurskie	2	4	10							23	22			1	3	2			2			1		
wielkopolskie	9	10								120	20			2	1				1					3
zachodniopomorskie																								1
Razem	19	29	26	0						233	54			4	11	2		3				1	6	

74
314
388

Zwierzęta domowe

Zwierzęta wolno żyjące

RAZEM

Załącznik Nr 1

Przypadki wścieklizny

Kraj:

Polska (POL)

Okres sprawozdawczy (kwartał/rok):

I - IV

2004

Obszar	Przypadki wścieklizny										Zwierzęta wolno żyjące														
	Zwierzęta domowe					inne					lis					inne mięszerne					inne				
	pies	kot	bydło	koń	owca	koza	świnia	bezdolny pies	inne		lis	jenot	szop	wilk	borsuk	kuna	inne łasicowate	inne mięszerne	dzik	sarna	jeleń	daniel	inne	nietoperz	
Województwo																									
dolnośląskie												3													1
kujawsko-pomorskie											3	1													
lubelskie	5									19						2									
lubuskie										3															
łódzkie																									
małopolskie																									
mazowieckie		1									4														4
opolskie											4														1
podkarpackie	2	2									4			1											
podlaskie			2								3	1													
pomorskie											4														2
śląskie																									
świętokrzyskie											2														
warmińsko-mazurskie	2	1	6							12	3														
wielkopolskie		1								31	5				1					1					2
zachodniopomorskie										1															
Razem	4	10	8	0						86	13		1	1	1	2			1					10	

22
114
136

Zwierzęta domowe

Zwierzęta wolno żyjące

RAZEM

Załącznik Nr 2

Przypadki wścieklizny

Kraj:

Polska (POL)

Okres sprawozdawczy (kwartał/rok):

I - IV

2005

Obszar	Przypadki wścieklizny																							
	Zwierzęta domowe						Zwierzęta wolno żyjące																	
	pies	kot	bydło	koń	owca	koza	świnia	bezdolny pies	inne	lis	jenot	szop	wilk	borsuk	kuna	inne łasicowate	inne mięsożerne	dzik	sarna	jeleń	daniel	inne	niełoperz	
Województwo																								
dolnośląskie										2				1										
kujawsko-pomorskie										2					1									
lubelskie																								
lubuskie	1																							2
łódzkie																								
małopolskie																								
mazowieckie																								
opolskie		2								7	1			1										
podkarpackie	1	2								15														
podlaskie										1														
pomorskie																								
śląskie																								
świętokrzyskie										1														
warmińsko-mazurskie	2	3	23	1						39	8													2
wielkopolskie	1									17	1			1										
zachodniopomorskie																								
Razem	5	7	23	1						84	10		0	3	1			0					4	

36

Zwierzęta domowe

102

Zwierzęta wolno żyjące

138

RAZEM

Załącznik Nr 3

Przypadki wścieklizny

Kraj:

Polska(POL)

Okres sprawozdawczy(kwartał/rok):

I - IV

2007

Obszar	Przypadki wścieklizny										Zwierzęta wolno żyjące													
	Zwierzęta domowe					inne					Zwierzęta wolno żyjące					inne								
	pies	kot	bydło	koń	owca	koza	świnia	bezdomy pies	inne	lis	jenot	szop	wilk	borsuk	kuna	inne fasicowate	inne mięsożerne	dzik	sarna	jelen	daniel	inne	nietoperz	
Województwo																								
dolnośląskie																								
kujawsko-pomorskie																								
lubelskie										6	2					1								
lubuskie																								
łódzkie																								
małopolskie																								
mazowieckie																								
opolskie										1														
podkarpackie			1							12														
podlaskie			1							9	1												1	
pomorskie																							2	
śląskie																								
świętokrzyskie										1														
warmińsko-mazurskie			2	5						7	4													
wielkopolskie			2	3						6				1	1									
zachodniopomorskie																								
Razem	3	6	6	0						42	7		0	1	1	1		0					3	

15
55
70

Zwierzęta domowe

Zwierzęta wolno żyjące

RAZEM

Załącznik Nr 5

Przypadki wścieklizny	Kraj:	Polska(POL)	Okres sprawozdawczy(kwartał/rok):	1 - IV	2008
------------------------------	--------------	--------------------	--	---------------	-------------

Obszar	Przypadki wścieklizny											Zwierzęta wolno żyjące													
	Zwierzęta domowe						Zwierzęta wolno żyjące					Zwierzęta wolno żyjące					Zwierzęta wolno żyjące								
	pies	kot	bydło	koń	owca	koza	świnia	bezdomy pies	inne	lis	jenot	szop	wilk	borsuk	kuna	inne fasicowate	inne mięsożerne	dzik	sarna	jelen	daniel	inne	nietoperz		
Województwo																									
dolnośląskie																									
kujawsko-pomorskie																									
lubelskie	1									6															
lubuskie																									
łódzkie																									
małopolskie																									
mazowieckie																									
opolskie																									
podkarpackie	1									8															
podlaskie			1							3	1														
pomorskie										1															3
śląskie																									
świętokrzyskie																									
warmińsko-mazurskie			2							1	1														
wielkopolskie																									
zachodniopomorskie																									
Razem	1	1	3							19	2													3	

5
24
29

Zwierzęta domowe

Zwierzęta wolno żyjące

RAZEM

Załącznik Nr 6

